

Asia: VN/35729/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaalihuoltolain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1 Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Pelastakaa Lasten näkemys on, että sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen on lähtökohtaisesti tarpeellista ja kannatettavaa hyvinvointialuerakenteen sekä muuttuneen toimintaympäristön näkökulmasta. Esityksen tavoitteet asiakasprosessien selkeyttämisestä, hallinnollisen työn vähentämisestä ja oikea-aikaisen tuen vahvistamisesta ovat kannatettavia.

Pidämme tärkeänä erityisesti sitä, että sosiaalihuollon ammattihenkilöiden työtä pyritään kohdentamaan nykyistä enemmän asiakkaiden kohtaamiseen ja pitkäjänteiseen tukemiseen. Samanaikaisesti korostamme, että sääntelyn joustavoittaminen ei saa heikentää asiakkaiden oikeusturvaa, palvelujen yhdenvertaista saatavuutta tai lasten ja perheiden oikeutta riittävään tukeen.

Pelastakaa Lapset katsoo, että on kiinnitettävä erityistä huomiota sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välisen rajapinnan selkeyteen sekä siihen, että sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat käytännössä saavutettavia ja riittävästi resursoituja.

Muistutamme myös, että lapsilla on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen takaama oikeus osallisuuteen ja henkilökohtaiseen kuulluksi tulemiseen kaikissa sosiaalihuollon vaiheissa. Lasten tulee saada ikä- ja kehitystasonsa mukaista tietoa palveluista sekä mahdollisuus käyttää lapsiystävällisiä ja turvallisia tapoja tuoda esiin omia näkemyksiään ja huoliaan.

Lisäksi Pelastakaa Lapset pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanossa vahvistetaan sosiaalihuollon vaikuttavuuden arviointia sekä valtakunnallista ohjausta ja seurantaa. Tämä korostuu erityisesti nyt, kun hyvinvointialueille jää laaja harkintavalta palvelujen sisällöistä ja toteuttamisesta.

2 Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen tavoitteista?

Esityksen tavoitteena on selkeyttää sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen asemaa sosiaalihuollossa, sujuvoittaa sosiaalihuollon asiakkuutta koskevaa prosessisääntelyä, uudistaa lapsiperhepalveluita sekä poistaa päällekkäistä sääntelyä. Esityksen tavoitteena on myös siirtää sosiaalihuollon kirjaamista koskeva sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettuun lakiin ja siten keventää ammattihenkilöiden kirjaamista koskevia velvoitteita.

Pelastakaa Lapset arvioi, että esitysluonnoksen ehdotukset vastaavat esityksen tavoitteita osittain. Esimerkiksi sosiaalihuollon kirjaamisvelvoitteiden keventäminen tuo aikaa sosiaalihuollon kohtaavaan työhön, mutta heikentää myös osaltaan lapsen oikeusturvaa. Asiakkuuden alkamiseen liittyvä erillisen arvioinninvaiheen poistaminen on kannatettavaa, koska se sujuvoittaa palveluihin pääsyä, mutta se voi samalla lisätä arviointityön epätasaisuutta eri hyvinvointialueilla. Tavoite sosiaalityön ja ohjauksen nostamisesta ensisijaisiksi palveluiksi toteutuu ehdotuksessa.

Ehdotukset vastaavat osittain esityksen tavoitteita, esim. kirjaamisvelvoitteen keventäminen tuo aikaa sosiaalihuollon kohtaavaan työhön, mutta voi osaltaan heikentää lapsen oikeusturvaa. Myös asiakkuuden alkamiseen liittyvä erillisen arvioinninvaiheen poistaminen on kannatettavaa, koska se sujuvoittaa palveluihin pääsyä, mutta mahdollisesti tekee arvioinnin työstä epätasaisista eri hyvinvointialueilla. Pelastakaa Lapset arvioi, että tavoite sosiaalityön ja ohjauksen nostamisesta ensisijaisiksi palveluiksi toteutuu ehdotuksessa.

3 Lausuntopalaute luvusta 1, onko erityistä tukea tarvitsevaa asiakasta koskeva pykäläesitys 5 a § kannatettava?

Kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Pelastakaa Lapset pitää ehdotettua 5 a §:ää pääosin kannatettavana ja näkee myönteisenä sen, että erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan määrittelyä selkeytetään.

Pidämme perusteltuna ratkaisua, jossa erityisen tuen tarve määritellään nyt ensisijaisesti Sosiaalihuoltolaissa ja lastensuojeluasiakkuus kytkeytyy lapsen erityisen suojelun tarpeeseen. Tämä voi vähentää nykyisen sääntelyyn liittynyttä päällekkäisyyttä ja tulkinnanvaraisuutta sosiaalihuollon ja lastensuojelun rajapinnassa. Nyt ehdotettu vahvistaa lapsiperhepalveluiden roolia ja ohjaa suuremman osan asiakkaista perustason palveluihin.

4 Lausuntopalaute luvusta 2, onko erillinen hyvinvoinnin edistämistä koskeva 10 a § kannatettava?

Kyllä

Perustelut tiiviisti esityksen kannatettavuudesta?

Pelastakaa Lapset kannattaa hyvinvoinnin edistämisen vahvistamista sosiaalihuollossa, mutta huomauttaa, että erityisesti väestötasoisien ja poikkihallinnollisen hyvinvoinnin edistämistyö edellyttää hyvinvointialueilta riittäviä resursseja ja rakenteita.

5 Lausuntopalaute luvusta 3 - sosiaalityö ja sosiaaliohjaus: Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset pitää myönteisenä, että esityksessä korostetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen asemaa ensisijaisena ammatillisena tukena ja että sääntely pyrkii palauttamaan sosiaalityön profession kohtaamisen ja muutostyön menetelmänä. Kannatettavaa on myös, että tuki määritellään esityksessä toiminnalliseksi tukemiseksi asiakkaan omassa ympäristössä.

Sääntelyssä jää kuitenkin epäselväksi sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keskinäisen vastuun rajapinta. Sääntelyssä tulee varmistaa, että asiakkaalle tarjottavaa sosiaalityötä antaa aina sosiaalityöntekijän koulutuksen saanut ammattihenkilö. Lisäksi tulee huolehtia, ettei muiden sosiaalipalveluiden järjestämisen kynnyks nouse liian korkeaksi tilanteessa, jossa sosiaalityö ja sosiaaliohjaus eivät yksin riitä vastaamaan asiakkaan tuen tarpeisiin.

Pelastakaa Lasten näkemys on, että säädöksen toimeenpanossa tulee huolehtia siitä, että lapsiperhepalvelut kokonaisuudessaan ovat riittävästi resursoituja ja palvelut tosiasiallisesti vastaavat asiakkaiden tuen tarpeisiin ja ovat vaikuttavia. Jotta sosiaalityö ensisijaisena palveluna voi toteutua, tulee sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia olla riittävästi. Muita tarvittavia palveluja tulee tarjota yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, jotta niillä on vaikuttavuutta asiakkaan tilanteen kohenemiseen.

6 Lausuntopalaute luvusta 3 - lapsiperhepalvelu: Onko ehdotus uudesta lapsiperhepalvelusta ja siihen sisältyvästä taloudellisesta tuesta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset pitää myönteisenä tavoitetta koota lapsiperheiden tukea nykyistä yhtenäisemmäksi palvelukokonaisuudeksi sekä vahvistaa suunnitelmallista ja lapsen arkeen kiinnittyvää tukea. Olemme kuitenkin huolissamme siitä, että sääntely jättää hyvinvointialueille laajaa harkintavaltaa palvelujen sisällöstä ja toteuttamisesta, mikä voi johtaa alueellisiin eroihin palvelujen saatavuudessa ja sisällöissä.

Pidämme kannatettavana, että lasten, nuorten ja lapsiperheiden psykososiaalista tukea pyritään kokoamaan aiempaa yhtenäisemmäksi kokonaisuudeksi ja että tukea toteutetaan entistä vahvemmin lasten arjen toimintaympäristöissä. Järjestö arvioi myönteisesti, että ehdotetulla sääntelyllä vähennetään palveluiden pirstaleisuutta ja ennen kaikkea turvataan varhaisen vaiheen vaikuttava tuki.

Pelastakaa Lapset pitää perusteltuna sitä, että kasvatusta- ja perheneuvontatoiminta toteutetaan jatkossa osana laajempaa lapsiperhepalveluiden kokonaisuutta ja hallinnollisia rakenteita kevennetään näin. Keskeistä on kuitenkin turvata palvelun sisältö, saavutettavuus ja moniammatillinen osaaminen riittävinä ja toimivina. Varhaisen vaiheen tuen tulee säilyä ja vahvistua hallinnollisten rakenteiden keventämisestä huolimatta. Pelastakaa Lapset ilmaisee huolensa lapsiperheille tarjottavan psykologisen tuen mahdollisesta vähenemisestä ja kasvavasta hyvinvointialuekohtaisesta harkintavallasta kasvatusta- ja perheneuvolapalveluiden toteuttamisessa. Riskinä on, että kasvatusta- ja perheneuvolapalveluiden saatavuuden erot lisäävät eriarvoisuutta eri hyvinvointialueiden välillä.

Lapsiperhepalveluihin kuuluvia palveluja ei pykälässä määritellä tarkemmin, mikä voi hämärtää/heikentää asiakkaiden näkökulmasta sitä, mitä palveluja lapsiperhepalveluilla tosiasiallisesti tarkoitetaan.

Vaikka 33 § vahvistaa velvollisuutta palvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden kuvaamiseen, jää käytännön vastuu palvelujen määrittelystä hyvinvointialueille. Tämä voi johtaa hajanaisiin käytäntöihin sekä vaikeuttaa lasten ja perheiden mahdollisuuksia tunnistaa ja hakea tarvitsemaansa tukea riittävän varhaisessa vaiheessa. Riskinä on, että palvelujen nimeämättä jättäminen pitkällä aikavälillä heikentää niiden tosiasiallista saatavuutta.

Uudistuksen toteutuksessa tulee pitää huolta siitä, etteivät hyvinvointialueiden vaihtelevat palvelurakenteet käytännössä heikennä lasten ja perheiden tarvitsemien palveluiden saatavuutta ja tuota eriarvoisuutta eri hyvinvointialueiden alueilla asuvien välille. Pelastakaa Lapset suhtautuu kriittisesti lakisääteisen palveluvalikoiman supistamiseen esitysluonnoksessa ehdotetulla tavalla.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös siihen, miten sosiaalihuollossa tunnistetaan lapset, joiden tilanne edellyttää lastensuojelulain mukaista erityistä suojelua. Tämä on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa perhe ei sitoudu tai ota vastaan sosiaalihuoltolain mukaista tukea. Lisäksi uudistuksen

onnistuminen edellyttää riittävää osaamista ja resursointia kohtaavaan, muutostavoitteiseen sosiaalityöhön ja sosiaaliohjaukseen.

Pelastakaa Lasten näkemys on, että nykyisessä 28 §:ssä tarkoitetut tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta, vertaisryhmätoiminta sekä muut lapsille ja perheille suunnatut matalan kynnyksen tukimuodot tulisi lähtökohtaisesti nähdä osana lapsiperhepalvelujen kokonaisuutta. Kokemusasiantuntijuuden ja vertaistuen hyödyntämismahdollisuudet tulisi tunnistaa nykyistä selkeämmin osana lapsiperhepalvelujen kokonaisuutta ja varhaisen vaiheen tukea. Näiden palvelujen aseman tulisi näkyä sääntelyssä nykyistä selkeämmin, ellei niiden erilliselle sääntelylle ole erityisiä perusteita.

7 Lausuntopalaute luvusta 3 - Onko ehdotus uudesta työikäisten toimintakyvyn ja osallisuuden tuen palvelusta selkeä ja toteutettavissa oleva?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti?

-

8 Muu lausuntopalaute lukuun 3?

-

**9 Lausuntopalaute sosiaalihuollon toteuttamisen alkuvaiheessa: neuvonta ja ohjaus, vireilletulo ja sosiaalihuollon asiakkuus, yhteyden saaminen sosiaalihuoltoon ja tuen tarpeen arviointi (luvut 2 ja 4)
Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?**

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset katsoo, että ehdotettu sääntely jättää laajaa harkintavaltaa sen arvioimiseen, mikä on riittävä neuvonnan ja ohjauksen taso. Tämä voi johtaa siihen, että tärkeä ja vaikuttava varhaisen vaiheen tuki toteutuu eri alueilla eriarvoisesti.

Näkemyksemme on, että säännöksessä tulee turvata velvoittavasti asiakkaiden yhdenvertainen oikeus oikea-aikaiseen tukeen. Kannatamme ehdotetun pykälän kohtaa "erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten neuvontaan ja ohjaukseen", koska toimeenpano on tällä hetkellä sattumanvaraista.

Pelastakaa Lapset kannattaa, että palvelun järjestäjän velvollisuutta antaa asiakkaille tietoa saatavilla olevista palveluista ja niiden edellytyksistä vahvistetaan. Tämä edistää asiakkaiden mahdollisuutta hakeutua palveluihin oikea-aikaisesti.

Korostamme, että lapsille ja haavoittuvimmassa asemassa oleville tulee turvata mahdollisuus saada tietoa heille suunnatuista palveluista ja omista oikeuksistaan ikätasoisesti ja lapsiystävällisellä tai

saavutettavalla tavalla. Sääntely jää osin epäselväksi sen osalta, kenen vastuulla on määrittää ja ratkaista erityispalvelun tarve.

Pelastakaa Lapset kannattaa sitä, että asiakkaalle turvataan oikeus henkilökohtaiseen yhteydenottoon seitsemän vuorokauden kuluessa asian vireilletulosta. Tämä edistää oikea-aikaista tukea ja ehkäisee tilanteita, joissa tukea tarvitsevat lapset ja perheet jäisivät ilman sosiaalihuollon kontaktia. Samalla selkeytetään tilanteita, joissa tuen tarve kyetään ratkaisemaan jo varhaisessa vaiheessa ilman pidempää sosiaalihuollon asiakkuutta.

Pelastakaa Lapset korostaa, että toimeenpanossa tulee aina varmistaa lapsen oikeus tulla henkilökohtaisesti kuulluksi ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti, eikä arviointi saa perustua yksinomaan vanhemman antamaan tietoon. Lapsen kuulemiseen tulee olla riittävä osaaminen. Lapsella tulee olla myös mahdollisuus tapaamiseen ilman huoltajaa/huoltajia.

Pelastakaa Lapset muistuttaa lisäksi, että määräaikojen toteutuminen edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja, jotta yhteydenotto johtaa myös tosiasialiseen ja riittävän pitkäjänteiseen tukeen, eikä asiakkuus jää vain hallinnolliseksi toimeksi.

Pidämme kannatettavana siirtymistä palvelutarpeen arvioinnista tuen tarpeen arviointiin, sillä tämä muutos korostaa aiempaa paremmin asiakkaan yksilöllistä tilannetta ja siihen perehtymistä sekä oikea-aikaisen tuen merkitystä.

Pelastakaa Lapset kannattaa, että ilmoitusta tuen tarpeesta, lastensuojeluilmoitusta ja ennakkollista lastensuojeluilmoitusta koskevaa sääntelyä selkeytetään. Kannatamme ilmoitusvelvollisuuden säilyttämistä laissa. On myönteistä, että ilmoitukset ohjautuvat ensivaiheessa sosiaalihuoltoon, mikä voi vähentää päällekkäisiä vastaanottorakenteita ja edistää asiakkaiden ohjautumista heille täsmällisesti kohdistuvan tuen piiriin.

On myönteistä, että lastensuojeluilmoitus säilyy erillisenä ja tunnistettavana toimintatapana. Ilmoitusmenettely on laajasti tunnettu ja vakiintunut käytäntö tilanteissa, joissa lapsesta herää vakava huoli. Ehdotuksessa selkeytyy myös aiempaa paremmin sosiaalihuollon tuen tarpeen ja lastensuojelutarpeen arvioinnin välinen suhde.

Ilmoitusmenettelyjen erojen tulee kuitenkin olla käytännössä riittävän selkeitä, jotta yhteydenotto sosiaalihuoltoon ei vaikeudu, eikä ilmoituksia ohjaudu tarpeettomasti lastensuojeluun tilanteissa, joissa sosiaalihuollon varhainen tuki olisi riittävä. Toisaalta uudistuksen toimeenpanossa on tärkeää varmistaa myös se, ettei lastensuojelun avohuollon tarve jää tunnistamatta tai että lapset ohjautuvat liian myöhään korjaavien palvelujen piiriin. Ohjeistukset toimeenpanoon tulee laatia

ammattilaisille selkeiksi ja ammattilaisten koulutuksesta ja täydennyskoulutuksesta huolehditaan riittävin resurssein.

Pelastakaa Lapset kannattaa, että sosiaalityöntekijän asiantuntijuus turvataan tuen tarpeen arvioinnissa myös silloin, kun arvioinnista vastaa muu sosiaalihuollon laillistettu ammattihenkilö. Katsomme, että lapsen erityistä suojelua koskevista arvioinneista sosiaalityöntekijän osallistuminen tulee olla velvoittava, jotta lapsen mahdollinen erityisen suojelun tarve tunnustetaan riittävän varhain ja yhdenmukaisesti.

10 Lausuntopalaute luvusta 4 – asiakassuunnitelma ja omatyöntekijä? Ovatko ehdotukset selkeitä ja toteutettavissa olevia?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset kannattaa, että erityistä tukea tarvitsevan asiakkaan asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa sekä aina tilanteen sitä edellyttäessä. Vuosittainen tarkistusveloite on pääsääntöisesti riittävä tilanteissa, joissa asiakkaan tuen tarpeessa ei tapahdu olennaisia muutoksia.

Nyt luonnoksessa kuvattu mahdollisuus jättää asiakassuunnitelma laatimatta tilanteissa, joissa se on "ilmeisen tarpeetonta", jättää liikaa tulkinnanvaraa käytännön soveltamiseen. Siksi tulee varmistaa, että erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden asiakassuunnitelma laaditaan riittävän systemaattisesti, ja tuen tarpeita seurataan suunnitelmallisesti.

Pelastakaa Lapset pitää ehdotuksessa (§ 40) huolestuttavana sitä, että sosiaalihuollon ammattihenkilö ohjaa ainoastaan asiakkaan suostumuksella hänet sen viranomaisen tai palvelun piiriin, jonka vastuulle asiakkaan tarvitsema tuki ensisijaisesti kuuluu silloin, kun kyseessä on lapsiasiakas.

Lapsella on oikeus saada tarvitsemiaan palveluita myös tilanteessa, jossa lapsen huoltajat ovat palveluntarpeesta eri mieltä. Tällöin sosiaalihuollon ammattihenkilöllä tulisi olla mahdollisuus ohjata asiakas palveluun ilman vanhempien suostumusta. Ehdotuksessa jää lisäksi epäselväksi, koskeeko ilmoitus myös erityisen tuen tarpeessa olevia lapsia.

Pelastakaa Lapset kannattaa ehdotuksen § 41 mukaisesti sitä, että monialaiseen yhteistyöhön osallistumisesta säädetään aiempaa velvoittavammin. Arviomme on, että tämä vahvistaa asiakkaan tarpeiden kokonaisvaltaista huomioimista ja tukee sitä, että sosiaalihuollon, peruspalvelujen ja muiden viranomaisten palveluista muodostuu asiakkaan edun mukainen yhtenäinen kokonaisuus.

Järjestömme pitää tärkeänä, että edellä mainittujen yhteistyötahojen osallistuminen perustuu vastaavan työntekijän ammatilliseen arvioon asiakkaan tarpeista. Lisäksi korostamme, että monialaisessa yhteistyössä tulee huomioida myös varhaisen tuen toimijat ja muut peruspalvelut, jotta lapsen ja perheen tuki ei tarpeettomasti irtaudu arjen kasvuympäristöistä. Toimiva yhteistyö edellyttää sovittuja toimintamalleja, riittävää osaamista sekä eri toimijoiden sitoutumista.

Kannatamme ehdotuksen §45 mukaisia määräaikoja.

11 Lausuntopalaute luvusta 4 - erityistä tukea tarvitsevan lapsen sosiaalityöntekijän asiakasmitoitus. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset kannattaa ehdotuksen §42 mukaisesti sitä, että erityistä tukea tarvitsevan lapsen omatyöntekijältä edellytetään sosiaalityöntekijän osaamista. Kannatamme myös asiakasmäärälle asetettavaa enimmäismitoitusta. Järjestö pitää tärkeänä myös sitä, että asiakasmäärän tilapäinen ylittäminen mahdollistetaan lapsen edun sitä edellyttäessä. Uudistuksen toimeenpanossa tulee varmistaa, että lapsen oikeus oikea-aikaiseen tukeen toteutuu myös tilanteissa, joissa asiakasmäärät tilapäisesti ylittyvät, eikä palvelua tule joutua jonottamaan.

12 Muu lausuntopalaute lukuun 4?

-

13 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalityöntekijän erityiset tehtävät. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset kannattaa, että sosiaalityöntekijän tehtävät ja vastuut määritellään laissa nykyistä selkeämmin. Sosiaalityöntekijän aseman on oltava vahva erityistä osaamista, oikeudellista harkintaa ja asiakkaan suojelutarvetta edellyttävissä tilanteissa. Tämä edistää erityistä tukea tarvitsevien lasten oikeusturvaa sekä vaativien asiakastilanteiden tarkoituksenmukaista hoitamista.

Pidämme esityksessä myönteisenä myös sitä, että sosiaalityöntekijän tehtävä kuvataan laaja-alaisena sekä tutkimuksellista, rakenteellista ja monialaista osaamista edellyttävänä asiantuntijatehtävänä. Uudistuksen onnistumisen kannalta on tärkeää, että sosiaalityöntekijöillä on tosiasialliset mahdollisuudet toteuttaa tehtävää riittävän suunnitelmallisesti ja vaikuttavasti myös käytännön resursoinnin näkökulmasta.

14 Lausuntopalaute luvusta 5 - sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Kyllä

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset kannattaa hyvinvointialueelle asetettavaa velvollisuutta nimetä sosiaalihuollosta vastaava viranhaltija, jonka tehtävänä on vastata sosiaalihuollon lainmukaisuudesta, laadusta, asiakasturvallisuudesta, vaikuttavuudesta sekä häiriötilanteisiin varautumisesta (§47). Suhtaudumme myönteisesti myös siihen, että tältä tehtävältä edellytetään sosiaalityön ammatillista osaamista. Tämä vahvistaa sosiaalihuollon substanssijohtamista ja tukee sosiaalihuollon erityispiirteiden huomioimista hyvinvointialueiden johtamisessa.

Pidämme tärkeänä, että sosiaalihuollon kehittämisessä ja johtamisessa vahvistetaan vaikuttavuutta, laatua ja asiakasturvallisuutta yhdenvertaisesti myös hyvinvointialueiden omassa palvelutuotannossa. Tulee kuitenkin varmistaa, ettei päätöksenteko asiakkaiden yksilöllisistä palveluista etäänny liiaksi käytännön asiakastyöstä tai johda liian yleisluonteisiin linjauksiin palvelujen myöntämisestä.

Asiakkaiden palvelujen tarpeenmukaisen arvioinnin ja yksilöllisen harkinnan tulee säilyä keskeisenä osana päätöksentekoa myös tilanteissa, joissa hyvinvointialueilla vahvistetaan keskitettyä johtamista ja ohjausta.

15 Lausuntopalaute sosiaalihuollon asiakastietojen kirjaamisesta. Onko ehdotus selkeä ja toteuttavissa oleva?

Osittain kyllä

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lapset kannattaa kirjaamisvelvoitteiden ja päällekkäisen hallinnollisen työn keventämistä. Näkemyksemme on, että tämä vahvistaa ammattihenkilöiden mahdollisuuksia kohdentaa työaika nykyistä enemmän asiakkaiden kohtaamiseen ja varsinaiseen asiakastyöhön. On silti oleellista, että asiakkaan palvelun järjestämisen kannalta olennaiset ja riittävät tiedot kirjataan.

On hyvä huomioida, että kirjaamisen tarpeenmukaisuuden tulkinnat voivat johtaa alueellisiin eroihin sekä vaihteleviin käytäntöihin eri hyvinvointialueiden ja ammattihenkilöiden välillä. On siksi varmistettava, ettei kirjaamisen keventäminen heikennä asiakkaiden oikeusturvaa tai mahdollisuuksia arvioida palvelujen riittävyttä ja toteutumista.

Kirjaamisen käytännön ohjaus ja yhdenmukaisuus toteutuvat tarkoituksenmukaisimmin valtakunnallisen ohjeistuksen, asiakirjarakenteiden ja tietojärjestelmäkehityksen kautta.

16 Lausuntopalaute asiakasmaksuihin ehdotetuista muutoksista?

Pelastakaa Lapset ilmaisee huolensa esitysluonnokseen sisältyvästä lapsiperheiden kotipalvelun asiakasmaksukorotuksessa. Korotus voi heikentää perheiden mahdollisuuksia ottaa vastaan varhaista tukea tilanteessa, jossa pienituloisten lapsiperheiden määrä on voimakkaassa kasvussa.

17 Lausuntopalaute muista säädösmuutosehdotuksista?

-

18 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten taloudellisista vaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Luonnoksessa kerrotaan, miten esitettyjen muutosten taloudellisten vaikutusten arviointi on toteutettu, ja kerrotaan, että "vaikutusten arviointeja jatketaan lausuntokierroksen aikana järjestettävissä sidosryhmätilaisuuksissa ja lausuntopalautteen perusteella".

Pelastakaa Lasten tulkinta on, että talousvaikutusten arviointi on vielä kesken, ja jäämme seuraamaan, millainen lopullinen arvio taloudellisista vaikutuksista on ja miten se vaikuttaa vuoden 2027 talousarvioon, kun esitystä tullaan käsittelemään valtion vuoden 2027 talousarvioesityksen yhteydessä.

Taloudellisiksi vaikutuksiksi on esityksessä kirjattu valtion talousarvion määrärahoja vuosina 2027 ja 2028 vähentävät vaikutukset. Pelastakaa Lapset muistuttaa, että lain ensisijainen tavoite tulee olla lapsen oikeuksien varmistaminen, ja siksi taloudellisten vaikutusten arvioinnissa tulee näkyä myös pitkäkestoinen investointi lapsen edun toteutumiseen kaikessa toimeenpanossa.

Pyydämme siksi taloudellisten vaikutusten jatkoarvioinnin yhteydessä esittämään, miten esityksessä on otettu huomioon YK:n lapsen oikeuksien komitean Yleiskommentissa Nro 19 (2016) julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi (4 artikla) annettu ohjeistus, jotta YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet voidaan toimeenpanossa varmistaa.

19 Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotusten muista vaikutuksista ja yhteisvaikutuksista?

Osittain ei

Perustelut tiiviisti?

Pelastakaa Lasten näkemys on, että esityksen lapsivaikutusten arviointi on puutteellinen. Vaikutuksia lapsiin on arvioitu suppeasti ainoastaan ilmoituskäytäntöjen sekä tuen tarpeen arvioinnin muutosten näkökulmista. Merkittävää muutosta kokoavista lapsiperhepalveluista ei ole arvioitu lainkaan lapsivaikutusten näkökulmasta.

Ainoaksi lapsen etua heikentäväksi riskiksi on tunnistettu mahdollinen tuen tarpeen arvioinnissa kiihdyttäminen. Lapsen osallistumisoikeuden toteutumista ei ole arvioitu: esityksessä viitataan vain yleisesti siihen, että lasten osallisuus tulisi varmistaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Sosiaalihuoltolakiin jää näin ollen edelleen vain niukasti mainintoja lapsen kuulemisesta ja lapsen osallisuuden varmistamisesta, vaikka sosiaalihuollon tuki katsotaan ensisijaiseksi tukimuodoksi.

Lapsivaikutusten arvioinnissa ei myöskään ole viittausta STM:n tekemään lasten ja nuorten kuulemiseen: Lasten ja nuorten kuuleminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muutosten valmistelussa (2026:5). Jää siksi epäselväksi, miten lasten ja nuorten näkemyksiä on valmistelussa huomioitu ja onko lasten kuulemisella ollut tosiasiallisia vaikutuksia.

Pelastakaa Lapset muistuttaa, että STM:n kuulemiseen osallistuneilla lapsilla ja nuorilla on kuulemisen jälkeen oikeus saada tietoa siitä, miten heidän näkemyksiään on lain laatimisessa otettu huomioon ja mitä vaikutuksia näkemysten huomioimisella on ollut lain laatimiseen ja sisältöihin. Lapsia ei tule kuulla niin, ettei heille palauteta tietoa siitä, mihin kuuleminen on johtanut ja mitä siitä on seurannut.

Levamo Tiina-Maria
Pelastakaa Lapset ry